

Asia: VN/22132/2020

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

- 1. Tavoitteiden asettamiseksi on selonteossa tarkoitus käsitellä toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä niiden ennakoitavissa olevia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa? Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa ja perustelkaa enintään viisi selkeää kysymystä. Mikäli mahdollista, sijoittakaa ne teemaotsikoiden alle sopivaksi katsomaanne kohtaan. Teema-alueet on esitelty edellä.**

1) Valikoivasta tasa-arvopoliitikasta kohti yhteistä hyvää. Tällä hetkellä tasa-arvotyö mielletään erityisesti naisten ja erilaisten vähemmistöjen aseman parantamiseksi tehtävänä työnä. Tämä on ymmärrettävää, sillä suurin osa tasa-arvopoliittisista toimista ja ohjelmista kohdentuu em. ryhmien tukemiseen. Mieserityisten kysymysten huomioiminen on edelleen varsin vähäistä ja niiden ymmärtäminen ohutta. Nykyisessä hallitusohjelmassa Suomea tavoitellaan nostettavan tasa-arvon kärkimaaksi. Tämä mahdollistuu, kun naiset ja miehet ovat ajatuksineen ja tarpeineen yhdenvertaisina tasa-arvopoliitiikan keskiössä.

2) Miesten koulutus- ja työllisyyskehitys. Nykyinen päivähoito- ja koulujärjestelmä ja niissä vallalla oleva pedagogiikka näyttää tukevan paremmin tyttöjä ja kuin poikia. Tätä kautta juontuvat alati kasvavat koulutuserot naisten ja miesten välillä. Tämä kehitys on viime vuosina lisännyt poikien, nuorten miesten ja miesten syrjäytymistä ja osattomuutta. Heikomman keskimääräisen koulutustason vuoksi miehet myös sijoittuvat yhä enemmän matalapalkka-aloille. Samalla miesten haasteita lisäävät vähän koulutusta vaativien ammattien ja teollisuustyöpaikkojen väheneminen. Kaikki edellä oleva on omiaan lisäämään eriarvoisuutta naisten ja miesten välillä.

3) Vanhemmuuden yhdenvertainen arvostaminen erotilanteissa. Isyyden asianmukaiseksi arvostamiseksi on viime vuosina kehitetty asiaan liittyvää lainsäädäntöä ja viranomaistoimintaa. On oletettavaa, että äitiyden ja isyyden yhteiset ja erilaiset merkitykset tulevat jatkossa yhä paremmin huomioituiksi ja arvostetuiksi. Tämä sama kehitys on tärkeä ulottaa myös erovanhemmuuden

kysymyksiin. Vanhempien ja lasten hyvinvoinnin kannalta on olennaista, että lasten suhde molempiin vanhempiin säilyy hyvänä myös eron jälkeen. Toistaiseksi monet miehet kuitenkin kokevat eriarvoisuutta vanhemmuuteen liittyvistä asioista eron yhteydessä sovittaessa. Yksinhuoltajuuteen, lähivanhemmuuteen ja elatusvelvollisuuteen liittyvät sukupuoliperustaiset tilastot vahvistavat asiantilan.

4) Lähisuhdeväkivalta- ja katuväkivaltailmiöiden parempi ymmärrys ja niiden ehkäisytoimien riittävä ja monimuotoinen tukeminen. Väkipalta kotona ja kaduilla ovat ongelmia, joihin puuttumiseksi tarvitaan erityistoimia ja -osaamista. Väkipallan muodot ovat moninaisia ja vaikutukset ulottuvat kaikkiin sen osallisiin. Väkipaltaongelmassa avun tarvitsijoina on sekä naisia että miehiä – sekä kokijoina että väkipallaa tehneinä. Väkipallan kierre voidaan katkaista juurtuvasti panostamalla yhtäläisesti sekä väkipallan kokijoiden että sitä tehneiden auttamiseen.

Koska väkipallan ja ylipäättään rikoksen tekijöistä suurempi osa on miehiä, voi heihin kohdistua helpommin myös välillistä väkipallaa. Kun oletetaan, että mies on todennäköisempi väkipallan tekijä, toimenpiteet kohdentuvat helpommin häneen. Viranomaisten tulisi kiinnittää huomiota siihen, että miehen näkökulmaa kuultaisiin ennakoasenteetta. Myös väkipallan kokijoista suurempi osa on miehiä. Heihin kohdentuvaa väkipallaa ei kuitenkaan nähdä samalla tavalla yhteiskunnallisena vakavana ongelmana kuin naisiin kohdistuvaa väkipallaa.

5) Sukupuolierityisen osaamisen vahvistaminen. Sosiaali-, terveys- ja kasvatusalat ovat keskeisessä asemassa yhteiskunnan huolehtiessa ihmisten hyvinvoinnin ydintarpeista. Pääosa näistä tarpeista on ihmisille samankaltaisia sukupuolesta riippumatta. Kuitenkin alan tilastoista on luettavissa selkeästi naisille tai miehille tyypillisiä ongelmia. Näiden kohtaamisessa sukupuolierityinen osaaminen on avainasemassa. Miesten ongelmat mainituilla aloilla ovat monenlaisia johtaen muun muassa syrjäytymiseen, osattomuuteen, työkyvyttömyyteen ja myös ennenaikaiseen kuolemaan. Miesten paremmaksi tukemiseksi ko. aloilla tulisi olla nykyistä vahvempaa mieserityistä osaamista.

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2. Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa kunnianhimoisesti tasa-arvoa yhteiskunnassa ja nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen kansalliset pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet, jotka toteutuessaan veisivät Suomea tasa-arvoisemmaksi yhteiskunnaksi? Huomioikaa, että kysymys on tavoitteista, ei välineistä tai toimenpiteistä. Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa enintään viisi konkreettista, selkeää ja seurattavissa olevaa tavoitetta.

1. Miehet ja naiset tulevat yhdenvertaisesti kuulluiksi ja huomioituiksi tasa-arvopoliitikassa.
2. Miesten ja naisten väliset koulutuserot ovat vähentyneet.
3. Erovanhemmuuden tuet ja vastuut jakautuvat tasavertaisesti isien ja äitien välillä.
4. Väkipallan osapuolten tukemiseen panostetaan yhdenvertaisesti ja väkipalta vähenee.
5. Sosiaali-, terveys- ja kasvatusalojen peruskoulutusten osana ovat sukupuolierityiset opinnot.

3. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä? Täsmentäkää ja perustelkaa, mikäli mahdollista.

Suomen keskeisiin tavoitteisiin tulisi kuulua Euroopan unionissa ja muussa kansainvälisessä toimintaympäristössä vaikuttaminen niin, että mieserityiset tasa-arvokysymykset otetaan mukaan nais erityisten kysymysten rinnalle. Suomella on tästä merkittävästi enemmän kokemusta suurimpaan osaan muista maista verrattuna. Samalla, kun mieserityisistä teemoista ja niihin liittyvistä toimenpiteistä tuotetaan informaatiota kansainvälisen työn tueksi, olisi tärkeitä osata rakentavan kriittisesti tutkia niitä haasteita, joita mieskysymysten esille nostaminen tai nostamattomuus on aiheuttanut. Tällaiseen tutkimukseen perustuvalla tiedolla voidaan tukea naisten ja miesten välisen kumppanuuden ja yhteistoiminnan vahvistumista tasa-arvotyön sektorilla muissa maissa niin, että vältetään turhalta vastakkainasettelulta tai kilpailulta tavoitteiden tärkeydestä.

Suomen tulisi myös edistää toimenpiteitä, joilla saadaan eurooppalaisten miesten eliniänodotetta lähemmäksi eurooppalaisten naisten eliniänodotetta. Vuonna 2020 miesten eliniänodote oli Euroopassa keskimäärin 79 vuotta, naisten 84 vuotta.

Sukupuolten oikeudellinen asema

4. Lainsäädäntö on yksi merkittävä sukupuolten tasa-arvopoliittikan väline. Miten lainsäädäntöä tai yksilön oikeussuojaa pitäisi mielestänne kehittää sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi? Huomatkaa, että kysymys ei koske ainoastaan tasa-arvolakia.

Kohta 1: Etävanhemmuuden tukeminen tulee ajantasaistaa.

Edelleen noin 80 % isistä on erotilanteessa ns. etävanhempia. Tämä suhde ei ole muuttunut 20 vuodessa juuri ollenkaan, vaikka isyys on jatkuvasti yhä osallistuvampaa. Uudesta lastenhuoltolaista ja vuoroasumisen yleistymisestä huolimatta se, että isät edelleen ovat aliedustettuina lähivanhemmuudessa, aiheuttaa sukupuolten väliseen tasa-arvoon seuraavia haasteita:

- Asumisen tukeminen: molemmat vanhemmat tarvitsevat sopivankokoisen asunnon, mutta vain lähivanhemman asumista tuetaan.
- Lapsilisä- ja elatusmaksuliikenne maksetaan automaattisesti lähivanhemmalle (äidille), jos ei muuta vanhemmat sovi.
- Koulukuljetukset myönnetään vain lähivanhemman kotiin, samoin kotiin suunnatut erityissosiaalipalvelut.
- Lähivanhemman omavaltainen muutto Suomessa on yhteishuoltajuudesta huolimatta käytännössä sallittua, jolloin erityisesti isien vanhemmuus saattaa oleellisesti ohentua.
- Lähivanhempina aliedustettuina olevien isien tasa-arvohaaste on myös vanhentuneet OM:n ohjeet elatusavun laskemisessa (2007). Vuoroasumisen yleistyessä tämä ohje alimitoitettuine luonapitovähennyksineen ei enää sovellu sovellettavaksi eroperheiden tilanteisiin.

Kohta 2: Valtionavun hakeminen mahdollistettava myös Miesjärjestöjen keskusliitolle.

Lainsäädännöllä on turvattu Naisjärjestöjen keskusliiton toimintaa (Laki eräiden naisjärjestöjen valtionavusta – 8.6.2007/663), mutta Miesjärjestöjen keskusliitolle vastaavan valtionavun hakeminen ei ole mahdollista. Tilanne vaikeuttaa merkittävästi Miesjärjestöjen keskusliiton mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena kumppanina Naisjärjestöjen keskusliiton kanssa tasa-arvon edistämistyössä. Tämä epäkohta on ylipäättään sukupuolten välisen tasa-arvon hengen vastaista ja estää Suomen mieltämistä tasa-arvon kärkimaaksi. Asian oikaisemiseksi tarvittava lakimuutos on toteutettava kuluvalle hallituskaudella valtiollisen tasa-arvotyön uskottavuudenkin näkökulmasta.

5. Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista sukupuolen ja jonkin muun ominaisuuden perusteella. Se voi olla myös rakenteellista. Mitkä moniperusteisen syrjinnän kysymykset mielestänne pitäisi ehdottomasti käsitellä selonteossa?

Etniseen alkuperään perustuva syrjintä on yleisin syrjinnän muoto koko EU-alueella (yleisempi kuin sukupuoleen tai vammaisuuteen perustuva syrjintä). Työelämässä maahanmuuttajamiehet ovat sekä kantaväestöön kuuluvia miehiä että naisia useammin määräaikaissa (tai koulutustaan vastaamattomissa) työsuhteissa, vuorotyössä, nollatuntisopimuksilla jne. ja heidän työllisyytensä on heikompi. Tämä maahanmuuttajamiesten syrjäytymisriskiin ja kotoutumisongelmiin liittyvä kysymys tulee käsitellä selonteossa.

Muut huomiot

6. Muuta mahdollisesti huomioitavaa selonteon valmistelussa?

Tasa-arvoistumisen vaikutuksia arvioidessa tyydytään helposti siihen, että asiat ovat hyvin, kun naisten ja miesten tilastollinen edustus on suurin piirtein 50/50. Yhteiskuntapolitiikan ja siten myös tasa-arvopolitiikan ydintavoite tulisi kuitenkin olla kansalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen. 50/50-toteutuma ei ole tae sille, että ihmiset voivat kulloinkin kyseessä olevan asian suhteen hyvin. Tasa-arvopoliittisia toimia tulee tarkastella siksi myös sukupuolierityisestä näkökulmasta. On pyrittävä ennakoimaan, miten mikin toimenpide vaikuttaa naisiin tai miehiin. Millaista erityistukea he ehkä tarvitsevat voidakseen omaa ja yhteistä hyvinvointia vahvistavasti mukautua muuttuvaan tilanteeseen.

Keskityimme lausunnossamme nostamaan esille kysymyksiä, joita näemme tärkeäksi huomioida erityisesti miesnäkökulmasta. Yleisesti ottaen kannatamme sellaisia tasa-arvopoliittisia toimia, jotka vahvistavat naisten ja miesten hyvinvointia ja tukevat sukupuolten välistä kunnioittavaa kumppanuutta. Olemme mielihyvin käytettävissä näihin asioihin liittyvänä asiantuntijatahona varsinaisen selonteon sisältöjä laadittaessa.

Timperi Tomi
Miessakit ry